

DİLÇİLİK

<https://doi.org/10.62837/2025.10.3>

ASLANOVA ŞƏMSİNUR VEYSƏL QIZI
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Azərbaycan Dillər Universiteti
aslanovashamsinur71@gmail.com
Orcid: 0000-0003-2394-0137

PRAQMATİKADA DİSKURS MARKERLƏRİNİN EPİSTEMİK DƏYƏRLƏNDİRİLMƏSİ

Açar sözlər: mətnin koherentliyi, diskurs sözlərinin funksiyaları, denotativ identifikasiya, diskurs markerlərinin semantik xüsusiyyətləri, epistemik qiymətləndirmə.

Ключевые слова: связность текста, функции дискурсивных слов, денотативная идентификация, семантические свойства маркеров дискурса, эпистемическая оценка.

Key Words: the coherence of the text, functions of discourse words, denotative identification, semantic properties of discourse markers, epistemic evaluation.

Xülasə

Diskursiv markerlərin öyrənilməsi nisbi olaraq gənc, lakin sürətlə inkişaf edən bir linqvistik tədqiqat istiqamətidir və dilə funksional yanaşma çərçivəsində formalaşmışdır. Son onilliklərdə diskurs markerlərinin xüsusi dil vahidləri kimi intensiv şəkildə tədqiq edilməsinin səbəbi tədqiqatçıların diskursun semantik və pragmatik təşkili problemlərinə diqqət yetirməsi və diskurs markerlərinin kommunikasiya zamanı ümumi mənalı bütövlüyün təşkilində oynadığı roldur. Dil vasitələrinin sahəsi, danışanın məlumatın etibarlılığını qiymətləndirilməsinə imkan verən çox geniş bir sahə olub, diskurs markerlərinə məlumatın ötürülməsini formalaşdırır. Etibarlılıq markerləri ilə müqayisədə epistemik qiymətləndirmə markerləri daha az tədqiq olunmuşdur. Diskursiv markerlər qrupunun kompleks şəkildə öyrənilməsi danışanın ifadəni real dünyadakı vəziyyətlə əlaqələndirilməsinə və eyni zamanda diskursun koherentliyinin təmin edilməsinə xidmət edən funksional dil vahidləridir.

Ən geniş mənada diskurs markerləri metakommunikativ funksiyaları yerinə yetirir: onların əsas vəzifəsi ifadəni kommunikasiya vəziyyəti, danışanın baxışları və mətnin ümumi semantik quruluşu ilə əlaqələndirməkdir [8, 32]. Daha əvvəl qeyd olunduğu kimi, diskurs markerləri proposisional məzmunun bir hissəsi olsalar da, anlamanın tənzimlənməsində əsas rol oynayır [16, 74]. Onlar ifadənin diskursun ümumi

strukturuna necə daxil edildiyini göstərir [12, 54]. Bu vahidlər həmçinin danışanla dinləyici arasındakı qarşılıqlı əlaqə prosesini, danışanın mövqeyini – faktları necə interpretasiya etdiyini, onların əhəmiyyət, etibarlılıq, ehtimal baxımından necə dəyərləndirildiyini əks etdirir. Məhz bu vahidlər kommunikasiya prosesini idarə edir: onlar həqiqətə münasibəti, etik qiymətləndirməni, presuppozisiyaları, fikirləri, müxtəlif ifadələr arasındakı müqayisə və qarşılaşdırmaları təqdim edir [11, 41].

Beləliklə, diskurs markerləri ifadənin kommunikativ təşkilində və diskurs iştirakçılarının qarşılıqlı əlaqəsində mühüm rol oynayır. Bu çoxfunksionallıq onların hansı funksiyaları yerinə yetirdiyini araşdırmağa istiqamət vermişdir.

Məsələn, [17,114] diskurs sözlərinin denotativ identifikasiyası və referensiyanın qurulmasındakı rolunu araşdırır. Çox vaxt diskurs sözləri referensial statusu göstərməklə yanaşı, obyektə diqqəti artırır və danışanın münasibətini çatdırır. Diskurs markerlərinin mühüm funksiyalarından biri danışanla ünvanalan arasında müəyyən münasibətlər yaratmaqdır [16, 33], xüsusilə də müəlliflə oxucu arasında birbaşa kontaktın olmadığı yazılı mətnə.

[15, 26]-də diskurs vahidlərinin aşağıdakı taksonomiyası təklif edilir:

1. Strukturlaşdırıcı funksiya

Buraya yeni mövzunun daxil edilməsi, mövzudan yayınma, danışan–dinləyici rollarının dəyişməsi, düzəliş siqnalları və s. Daxildir.

2. Koqerentlik funksiyası

Bu funksiya əvvəlki məlumatlara istinad və danışan-dinləyiciyə məlum məlumatın göstərilməsi ilə bağlıdır.

3. Danışanın mövqeyinin ifadəsi

Burada müsbət və ya mənfi münasibət, neytral yanaşma, məlumatın tanışlıq səviyyəsi və ya əksinə, təəccüb ifadə olunur.

4. Yumşaltma funksiyası

Buraya pauza doldurucuları və danışanın “rolluğu qoruma” vasitələri də daxildir.

5. Əhəmiyyətli fraqmentin vurğulanması

Bu funksiya ən vacib informasiyanın hansı hissə olduğunu göstərir.

Bu təsnifat bütün mövcud funksiyaları əhatə etmir. Xüsusilə, diskurs markerlərinin “kognitiv siqnal” funksiyası – danışanın məlumatı necə işlədiyini göstərən funksiya – daxil edilməmişdir.

Ümumilikdə funksiyaların müəyyənləşdirilməsi diskurs markerlərinin sərhədlərinin necə başa düşülməsindən asılıdır: anlayış nə qədər genişdirsə, funksiyaların sayı da bir o qədər artır.

Diskurs markerlərinin mənaları çox müxtəlifdir və bu, onların funksional təbiətindən irəli gəlir. Yəni, onların mənaları funksiyalarla sıx bağlıdır. Bu səbəbdən diskurs markerlərinin semantik xüsusiyyətləri haqqında tədqiqatçılar arasında tam fikir birliyi yoxdur.

Tədqiqatlar iki istiqamətdə aparılır:

1) Ümumi məna tiplərinin təsviri

Bu, həm ayrıca markerlərin, həm də marker qruplarının ifadə etdiyi mənalara əhatə edir [17, 21].

2) Ayrı-ayrı markerlərin detallı təsviri

Bu, lüğətçilik baxımından ən çətin məsələlərdən biridir [Baranov 1993], çünki diskurs markerlərinin mənalara prosedural xarakter daşıyır və məzmunun təşkilini tənzimləyir.

Fərqli tədqiqatçılar müxtəlif meyarlara əsasən təsnifatlar təklif edir:

Maschler [19, 28] üç əsas tip ayırır:

1. Mətn markerləri – mətnin hissələri arasındakı əlaqələri göstərir.
2. Məşq-interpersonal markerlər – danışan–dinləyici münasibətini qurur.
3. Kognitiv markerlər – danışanın düşüncə proseslərini göstərir.

Hyland [16, 33] də oxşar bölgü aparır:

- Mətn markerləri (struktur quruluşu təmin edir)
- Interpretativ markerlər
- İnterpersonal markerlər (hedges, certainty markers, attribution markers və s.)

Şilixina [10, 53] üç böyük sinif ayırır:

1. Semantik markerlər – ifadənin reallıqla əlaqəsini göstərir.
2. Sintaktik markerlər – mətn hissələrini əlaqələndirir.
3. Pragmatik markerlər – münasibət bildirir, dəyərləndirir, şərh edir.

Fraser [9, 23] iki böyük sinif ayırır:

1. Diskursiv-regulyativlər – danışanın subyektiv mövqeyini ifadə edir.
2. Diskursiv-organizatorlar – mətnin kompozisiya və məntiqi strukturunu qurur.

Bu təsnifatın üstünlüyü onun qeyri-hiyerarxik olmasıdır. Lakin bir çox markerlər çoxfunksiyalı olduğu üçün onları bir mənalı şəkildə qruplaşdırmaq çətin olur.

Bəzi markerlərin mənalara isə çoxmənalıdır və müxtəlif kontekstlərdə müxtəlif semantikaları aktivləşdirir (məsələn, *короче*, *in fact*).

Diskurs markerləri tez-tez epistemik anlamların – yəni məlumatın nə dərəcədə etibarlı olduğunu göstərən mənalara – ifadəsində iştirak edir. Bu səbəbdən növbəti bölmə epistemik modallığa həsr olunur. Epistemik modallıq. Epistemik qiymətləndirmə.

Evidensiallıq İfadələr sadəcə təsvir xarakterli ola bilər, ya da faktları müzakirə edə bilər [3, 8]. Hər təsvir müəyyən baxış nöqtəsini əks etdirir. Bu baxış nöqtəsi modallıq vasitəsilə dilə yansır.

Modallıq yalnız reallıqla münasibəti deyil, həm də danışanın öz ifadəsinə münasibətini əks etdirir [4, 11]. Bu münasibətə, o cümlədən ifadənin nə dərəcədə doğru, ehtimal olunan, şübhəli hesab edilməsi daxildir.

Epistemik qiymətləndirmə danışanın bildiyi məlumat əsasında ifadənin doğruluğunu dəyərləndirməsidir [5, 17].

O, iki mikrosahəyə bölünür:

1. Ehtimal mikrosahəsi

Məlumat məntiqi nəticə və ya müşahidəyə əsaslanır.

2. Həqiqilik mikrosahəsi

Məlumat müşahidə və ya etibarlı mənbədən alınır.

Epistemik modallıq subyektivdir, adətən sözlərin və frazaların sintaktik cəhətdən ayrılmış mövqelərində ifadə olunur: məsələn görünür, yəqin ki, evidently, apparently və s.

Tədqiqatçılar hesab edir ki, epistemik modallıq bir skala üzrə qurulur:

- Tam əminlik (certainly, obviously)
- Ehtimal (probably)
- Təxmin/doğu (it seems, I guess)
- Şübhə
- Tam qeyri-müəyyənlik və məsuliyyətdən uzaqlaşma.

Bir çox dillərdə epistemik qiymətləndirmə evidensiallıq – yəni məlumatın hansı mənbədən alındığını göstərən markerlərlə birlikdə işləyir. Mənn evidensiallığı geniş çərçivədə təsvir edir və bilik, mənbə, danışanın gözləntiləri arasındakı əlaqəni göstərir.

W. Mana görə evidensiallıq kateqoriyasının strukturu [16, 81]

Fraser evidensiallığı bu qədər geniş anlamda izah etməklə göstərir ki, bilik iki istiqamətdə qiymətləndirilə bilər: birincisi, bilginin mənbəyi baxımından, ikincisi isə danışanın həmin biliyi necə əldə etməsi nöqtəyi-nəzərindən. Çeyfin modelində evidensiallıq və epistemik modallıq arasındakı münasibətə gəldikdə isə, modallıq mənası evidensiallıq kateqoriyasının tərkibində yer alır.

Lakin dünyanın bir çox dillərində evidensiallıq ifadənin fakultativ komponentidir. Yəni danışanın məlumat mənbəyini göstərməsi və ya göstərməməsi onun seçimindən və ünsiyyət şəraitindən asılıdır [8, 18]. Bundan əlavə, düzgünlük (dostovernost') və mənbəyə işarə fərqli mənələrdir. Buna görə də bir sıra tədqiqatçılar düzgünlük markerlərini epistemik qiymətləndirmə markerlərindən ayırmağı təklif edir. Məsələn, M. Halideyə düzgünlük mənasının evidensiallıqdan ayrıca nəzərdən keçirilməli olduğunu və bu mənanın epistemik modallığa aid edildiyini bildirir [11, 81].

Bəzi dil vahidləri elədir ki, müxtəlif kontekstlərdə həm evidensiallıq göstəricisi, həm də epistemik qiymətləndirmə vasitəsi kimi çıxış edə bilər. [5, 33] göstərir ki, müasir rus dilində “якобы” (guya) belə diskurs markeridir: danışan bu sözlə ya məlumatı qeyri-düzgün kimi təqdim edir, ya da məlumatın ikinci dərəcəli mənbədən gəldiyini bildirir. A. Baranov qeyd edir ki, dilin struktur xüsusiyyətlərindən asılı olaraq evidensiallıq gizli, açıq, qrammatik, yaxud modusun bir hissəsi kimi təzahür edə bilər. Buna uyğun olaraq, dil və paralinqvistik markerlərin ya zəif, ya da güclü sistemi formalaşır. [1, 16]

Evidensiallığın kateqorial statusu müasir dilçilikdə ən aktual məsələlərdən biridir. Dillərdə bu kateqoriyanın təmsil olunma xüsusiyyətinə görə, bəzilərdə o, sırf qrammatik kateqoriya kimi, bəzilərdə funksional-semantik kateqoriya kimi, digərlərində isə leksik vasitələrlə ifadə olunan gizli kateqoriya kimi təsvir olunur. Qrammatikləşməmiş dillərdə aparılan araşdırmalar onun modus kateqoriyası kimi başa düşülməsinə gətirir – yəni danışan həm mənbəni, həm də informasiyanın interpretasiyasını və kommunikativ qiymətləndirilməsini bildirir [1, 7].

Beləliklə, evidensiallıq mənası məlumatın düzgünlük dərəcəsini göstərən markerlərlə yanaşı ifadə oluna bilər. Problematik düzgünlük markerlərində bu “kompleks” mənalar o zaman aktuallaşır ki, danışan üçün məlumat mənbəyi və bu mənbəyə əsaslanan nəticə xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Bu araşdırmada biz epistemik və evidensial komponentləri sərt şəkildə ayırmırıq, çünki bizim fikrimizcə, problemlə düzgünlük markerlərində epistemik mənalar üstünlük təşkil edir, mənbəyə işarə isə çox vaxt əlavə (fakultativ) olur.

Diskurs sözləri epistemik qiymətləndirmənin ifadə vasitəsi kimi

Subyektiv modal mənaların təsviri iki səbəbdən çətindir:

1. Tədqiqatçılar modallıq kateqoriyasının strukturunda yekdil deyil [16,61].
2. Hər bir dil sistemi bu mənaları ifadə etmək üçün müxtəlif səviyyələrdə çoxsaylı vasitələr təqdim edir. Məsələn, [6, 14] əsərində ehtimallıq markerlərinin siyahısı kifayət qədər genişdir. A. Knot da qeyd edir ki, modal mənanı yalnız sistem daxilində sabitləşmiş formalara yox, həm də konvensional istifadənin müəyyənləşdirdiyi vahidlərə əsasən ifadə etmək mümkündür [13, 3].

Danışan həmişə hansı hadisə haqqında məlumatının nə dərəcədə dəqiq və etibarlı olduğunu ifadə etmək üçün müxtəlif dil vasitələrindən seçə bilər. Rus dilində subyektiv modallıq felin şəkilləri, modal sözlər, konstruksiyalar və diskurs markerləri ilə ifadə olunur. T. Sanders göstərir ki, epistemik öhdəlik (epistemic commitment) müxtəlif formalarda ifadə oluna bilər və bu, məlumatın qeyri-tamlığını və ya şərtlərdən asılı olduğunu bildirə bilər [17, 41]. Buna görə də bəzi tədqiqatçılar modallığı və epistemik modallığı “nüvə və periferiyadan ibarət sahə” kimi nəzərdən keçirir. Bəzi müəlliflərin fikrincə, nüvəni modal sözlər təşkil edir [14, 71]. Diskurs markerləri isə periferik sayılır, çünki onlar danışanın subyektiv mövqeyini və əlavə mənaları aktual edir. Düzgünlük mənası danışanın fikrincə ifadə məzmununun reallığa uyğunluq dərəcəsini göstərən kompleks vasitələrlə ifadə olunur [14, 21]. İngilis dilində bu məqsədlə beş qrup vahid ayırd edilir: modal sözlər, modal hissəciklər, modal fellər, modal frazalar və modal sintaktik konstruksiyalar [14, 16]. Huseinin fikrincə, ilk iki qrup — yəni leksik vasitələr — danışanın məlumatın düzgünlüyünə nə dərəcədə inandığını açıq şəkildə göstərir. Rus dilində isə ənənəvi olaraq modal sözlər (вероятно, возможно), modal hissəciklər (разве, неужели, ведь), fikir predikatları (думать, полагать) və modal fellər (мочь, можно, должен) ayırd edilir [14, 23].

Bu araşdırmada bizi maraqlandıran epistemik qiymətləndirmə markerləri ənənəvi olaraq giriş-modal sözlər və ya modal ifadələr hesab olunur. “Rus qrammatikası”nda deyilir: “Giriş sözləri, giriş birləşmələri və giriş cümlələri danışanın mövqeyini ifadə edir və informasiyaya münasibəti göstərir”. Düzgünlüyə dair diskurs markerləri ənənəvi olaraq dörd səviyyəli şkala üzrə təsvir edilir: tam düzgünlük, demək olar tam düzgünlük, qeyri-əminlik və şübhə. Çətinlik isə ondadır ki, bəzi markerlər müxtəlif kontekstlərdə fərqli düzgünlük dərəcələri ifadə edə bilər. Bu araşdırmada biz “demək olar ki, tam düzgünlük” və “qismən düzgünlük” bildiren markerləri nəzərdən keçiririk. Bu iki dərəcə arasında sərhəd çəkmək mümkün olmadığından və hansı markerin daha yüksək düzgünlük dərəcəsi ifadə etdiyini müəyyənləşdirmək çətin olduğundan, bu vahidlər problemlə düzgünlük markerləri qrupunda birləşdirilir. Bu markerlər çox vaxt danışanın informasiyaya birbaşa yox, dolay yolla çıxışının nəticəsini göstərir: “Dolay çıxışa çox geniş hallar daxildir — birbaşa qavrayışı və ya situasiyada iştirakı istisna edən bütün məlumat əldə etmə yolları. Bu, müşahidənin nəticəsinə əsaslanan məntiqi çıxarış, ümumi dünya bilikləri əsasında nəticə və ya başqasının şahidliyinin nəql edilməsi ola bilər” [18, 65].

Bu işdə yalnız bəzi problemlə düzgünlük markerləri müzakirə olunur. Onların təsvirində çətinlik ondadır ki, eyni marker müxtəlif kontekstlərdə həm danışanın məlumatın düzgünlüyünə inandığını, həm də yalnız ehtimal irəli sürdüyünü göstərə bilər. Müvafiq tədqiqat üçün markerlərin seçilmə meyarları onların rus və ingilis dillərindəki tarixi kökü, həmçinin tarixi olaraq vizual qavrayış ideyası ilə əlaqəli olmasıdır. Bəzi diskursiv vahidlərin tarixi vizual qavrayışın ilkin semantikasi əsasında yaranmışdır. Bəzi müasir diskursiv markerlər vizual qavrayış vəziyyəti ilə dolay yolla əlaqəlidir: məsələn, ingilis zərfi evidentem (rus dilindəki: evident) görülən, aşkar, aydın mənasını verən latın sözünə qayıdır [Online Etymology Dictionary]. Beləliklə, diskursda danışanın etibarlılıq və əminlik dərəcəsini ifadə etmək ehtiyacı mövcuddur. Bu məqsədlə aktiv şəkildə istifadə olunan ifadə vasitələri danışanın hökmün etibarlılığı / qeyri-etibarlılığı haqqında əminlik dərəcəsinə işarə edən markerlərdir. Rus dilində bu tip markerlərin ifadə vasitələri kifayət qədər genişdir: видимо (görünür), повидимому (görünür ki), очевидно (aydın), оказывается (məlum olur ki), кажется (görünür), наверное (yəqin ki), может быть (ola bilsin), похоже (oxşayır) və s. Bu sözlərdən birini işlətməklə, danışan göstərir ki, o, dediyi ifadənin həqiqətə uyğun olduğuna tam əmin deyil, yəni ifadə etdiyi mühakimə həqiqət (fakt) olan reallığa uyğundur.

Hökmün Epistemik Dəyərləndirmə Markerlərini Daxil Etməyin Situativ Səbəbləri

Qraysın Əməkdaşlıq Prinsipinə [Grice, 1975] uyğun olaraq, danışanın hökmün etibarlılığına şübhə etdiyi ifadə, eksplisit şəkildə ifadə olunmasa da, etibarsız sayılır.

Həqiqi (doğru) hesab edilir. Müvafiq olaraq, əminlik markerləri etibarlılıq probleminin markerləri ilə birlikdə, danışan üçün vacib olan əlavə siqnallardır. Buna

görə də, hətta danışanın məlumatının həqiqiliyinə yüksək dərəcədə əminliyini ifadə edən markerlərin də həmin həqiqilik barədə danışanın şübhəsini əks etdirdiyini söyləmək olar.

D. Vilsonun fikrincə, epistemik qiymətləndirmənin izahı ilk növbədə, danışanın əlində olan "... sübutlarla, yəni hökmünün əsaslandırılması üçün yaxşı (ola biləcəyi qədər yaxşı) olmayan epistemik zəmanətlər və ya epistemik əsaslarla və onun mütləq deyil, ehtimal olunan, şərti xarakter daşması ilə əlaqədardır" [19, 34]. Epistemik qiymətləndirmə markerinin hökmə daxil edilməsi məsələsinə gəldikdə isə, Y. S. Yakovleva yazır: "Təsvir edilən vəziyyət haqqında danışanın biliyinin dərəcəsinin olubolmaması nitq strategiyasını əhəmiyyətli dərəcədə müəyyən edir, bu isə hökmün müxtəlif komponentlərinin bu və ya digər epistemik xüsusiyyətlə uyğunlaşdırılması ilə bağlı vacib elementdir" [8, 42]. Deməli, əgər danışanın məlumatın etibarlılıq dərəcəsini göstərmək üçün başqa dildə xüsusi qrammatik vasitələri yoxdursa, ən iqtisadi yol leksik markerin daxil edilməsi olacaqdır.

Tədqiqatçıların fikirlərini ümumiləşdirərək, hökmə etibarlılıq problemi markerlərinin daxil edilməsinin iki əsas səbəbini qeyd edək:

1. Birincisi, danışanın məlumatın reallıqda mövcud vəziyyətə uyğun gəldiyini tam təsdiqləmək üçün kifayət qədər məlumata malik olmaması mümkündür.

2. İkincisi, elə bir vəziyyət ola bilər ki, təqdim olunan məlumatın birmənalı şəkildə şərh edilməsi mümkün olmasın. Belə bir marker nəinki danışanın hökmün etibarlılıq dərəcəsinə dair əminliyinə işarə edir, həm də vəziyyəti anlamağın / təsvir etməyin başqa bir yolunun mümkünlüyünü nəzərdə tutur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Баранов А. Н. Путеводитель по дискурсивным словам русского языка. / Баранов А. Н., Плунгян В. А., Рахилина Е. В. - Москва, 1993. – 207 с.

2. Ван Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация / Ван Дейк Т.А. - Благовещенск: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ. - 2000. — 308 с.

3. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин Изд. 4-е, стереотипное. Москва: КомКнига. - 2006. — 144 с.

4. Дискурсивные слова русского языка: опыт контекстно-семантического описания / Баранов А. Н., Бонно К., Василевская Н. Б. и др.; под ред. К. Киселевой и Д. Пайар; МГУ им. М. В. Ломоносова. Филол. фак. – Москва: Метатекст. - 1998 - 446 с.

5. Дискурсивные слова русского языка: контекстное варьирование и семантическое единство: Сб. ст. / [Е.Р. Добрушина и др.]; Сост.: К. Киселева, Д. Пайар - Москва: Азбуковник, 2003 (Тип. Изд-ва Моск. ун-та - 205 с.

6. Blakemore, D. Relevance and Linguistic Meaning: The Semantics and Pragmatics of Discourse Markers. / D. Blakemore / Cambridge: Cambridge University Press. – 2002. - 200 p.

7. Fraser B. Pragmatic Markers / Fraser B. // *Pragmatics*—1996.- № 6 (2),—pp.1–27
8. Fraser B. What are discourse markers? / Fraser B. // *Journal of Pragmatics* №31. – 1999. – pp. 931-952
9. Fraser B. The English Contrastive Discourse Marker on the contrary / B. Fraser // *Language in Life, and a Life in Language: Jacob Mey, a Festschrift*, ed. by Bruce Fraser and Ken Turner, 692 pp., - BRILL, *Studies in Pragmatics*.- 2009. - pp. 87-97
10. Fraser B. An Account of Discourse Markers / Fraser B. // *International Review of Pragmatics* – 2009. - №1 - Koninklijke Brill NV, Leiden – pp.1–28
11. Halliday M. A. K. Cohesion in English / Halliday M. A. K. and Hasan, R. London: Longman. – 1976. - 392 p.
12. Hussein, M. Two accounts of discourse markers in English [Электронный ресурс] / Hussein, Miri / *semanticsarchive.net* - 2008 (дата обращения 31.03.2016)Режимдоступа:<http://semanticsarchive.net/Archive/TIjODdhM/DMs%20in%20English.pdf>
13. Knott A. Using Linguistic Phenomena to Motivate a Set of Coherence Relations / A. Knott, R. Dale // *Discourse Processes* №18. – 1994. - pp. 35-62
14. Knott A. The classification of coherence relations and their linguistic markers: An exploration of two languages /A. Knott, T. Sanders // *Journal of Pragmatics* №31. – 1998. –pp. 135-175
15. Maschler, Y. Discourse markers: Language, meaning, and context / Maschler, Y. and Schiffrin, D. // Tannen D., Hamilton H.E., Schiffrin D. (eds.) *The Handbook of Discourse Analysis*, Second edition. Chichester, UK: John Wiley & Sons, Ltd. - 2015- pp.189 – 221
16. Mann W.C. Relational Propositions in Discourse / W.C. Mann, S.A. Thompson // *Discourse Processes* №9. – 1986. –pp. 57-90 45. Sanders T. J.M. Toward a Taxonomy of Coherence Relations / T. J. M. Sanders, W. P.M. Spooren, L. G. M. Noordman // *Discourse Processes*, №15. - 1992. – pp. 1-35
17. Sanders T. J.M. The Role of Coherence Relations and Their Linguistic Markers in Text Processing / T. J. M. Sanders, W. P.M. Spooren, L. G. M. Noordman // *Discourse Processes*, №29:1. – 2000. – pp. 37-60
18. Schiffrin D. *Discourse Markers*. / D. Schiffrin / Cambridge: Cambridge University Press. - 1988 – 364 p.
19. Wilson D. Relevance Theory / D. Wilson, D. Sperber // *UCL Working Papers in Linguistics* №14, - 2002. - pp. 249-287

Асланова Шамсинур Вейсал кызы
Эпистемическая оценка маркеров дискурса в прагматике
Резюме

Изучение дискурсивных маркеров является сравнительно молодой, но быстро развивающейся областью лингвистических исследований и сформировалось в рамках функционального подхода к языку. Причиной интенсивного изучения дискурсивных маркеров как особых языковых единиц в последние десятилетия является внимание исследователей к проблемам семантической и прагматической организации дискурса, а также роль этих маркеров в обеспечении общей смысловой целостности в процессе коммуникации. Область языковых средств, позволяющих говорящему оценивать достоверность информации, является довольно широкой и формирует передачу информации посредством дискурсивных маркеров. По сравнению с маркерами достоверности, эпистемические оценочные маркеры изучены менее подробно. Комплексное исследование группы дискурсивных маркеров показывает, что это функциональные языковые единицы, служащие связыванию высказывания с ситуацией реального мира и одновременно обеспечивающие когерентность дискурса.

Aslanova Shamsinur Veysal gizi
Epistemic evaluation of discourse markers in pragmatics
Summary

The study of discursive markers is a relatively young but rapidly developing field of linguistic research, shaped within the framework of the functional approach to language. The reason for the intensive examination of discourse markers as specific linguistic units in recent decades lies in researchers' increasing attention to issues related to the semantic and pragmatic organization of discourse and the role these markers play in ensuring overall meaningful coherence during communication. The domain of linguistic means that enable the speaker to evaluate the reliability of information is quite broad and contributes to shaping information transfer through discourse markers. Compared to reliability markers, epistemic evaluation markers have been less thoroughly studied. A comprehensive analysis of the group of discursive markers shows that they are functional linguistic units that help relate the utterance to real-world situations while maintaining the coherence of the discourse.

Rəyçi: dosent Şaban Şabanov